

INŻYNIERIA OPROGRAMOWANIA

**wykład 11:
WDROŻENIE
KONSERWACJA
EKSPLOATACJA
OPROGRAMOWANIA**

dr inż. Leszek Grocholski
Zakład Inżynierii Oprogramowania
Instytut Informatyki
Uniwersytet Wrocławski

Wdrożenie - definicja

I.

Wdrożenie systemu – etap cyklu życia, polegający na **instalacji i dostosowaniu oprogramowania do wymagań użytkownika**, a także **migracji danych oraz testowaniu i uruchomieniu** systemu informatycznego.

Źródło: Wikipedia

II. Wdrożenie

1. nauczanie kogoś wykonywania rutynowych czynności;
2. podjęcie jakiegoś działania;
3. rozpoczęcie stosowania czegoś w praktyce

wdrożenie

4. **wprowadzić w stan używalności** !(najczęściej w odniesieniu do systemów informatycznych)

Źródło: Słownik języka polskiego www.sjp.pl

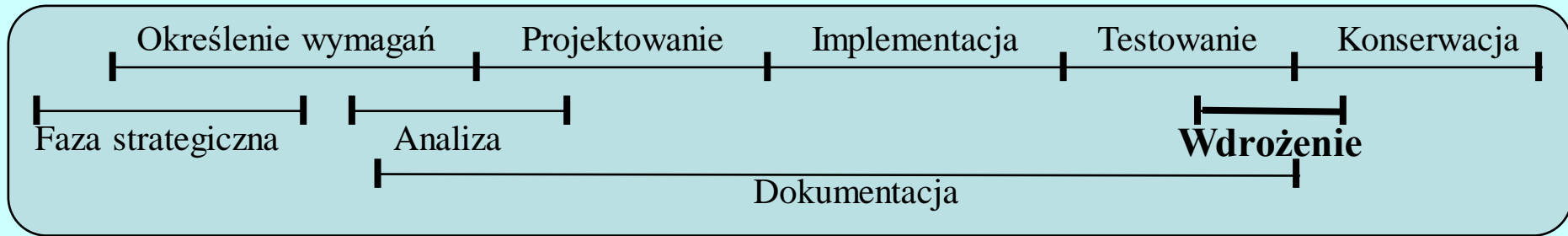
Wdrożenie - pytania

Dobrym przykładem wdrożeń są systemy klasy ERP (Enterprise Resources Planning). To oprogramowanie, które składa się w modułów. Najpopularniejsze to: księgowość, środki trwałe, controlling, płace/kadry, sprzedaż, gospodarka magazynowa(logistyka), zarządzanie produkcją

Pytania:

1. Jaki jest koszt wdrożenia systemu w porównaniu z ceną licencji na system ?
2. Ile trwało i ile kosztowało wdrożenie systemu ERP na Politechnice Wr. rozpoczęte w roku 2004? (2011?)
3. Ile trwało wdrożenie systemu Kadry/Płace na Uniwersytecie Wr ?
4. Ile kosztowało ile trwa wdrożenie systemu ERP na Uniwersytecie Wr ?

Wdrożenie (etapy)

Na fazę wdrożenia składają się:

- Analiza specyficznych potrzeb a następnie dostosowanie do potrzeb klienta:
cykle (minicykle) wytwarzania: analiza, projektowanie, kodowanie, testowanie
- Instalacja sprzętu i przeniesienie oprogramowania
- Wypełnienie baz danych
- Szkolenie użytkowników końcowych i administratorów systemu
- Nadzorowane korzystanie z systemu, często równoległe z tradycyjnym sposobem pracy
- Usuwanie błędów w oprogramowaniu i dokumentacji użytkowej
- Przekazanie systemu klientowi

Główny problem firmy wdrażającej

Wdrożenie trwa długo - NIESTETY NIE JEST MOŻLIWE precyzyjne szacowanie

Trzy proste prawdy:

1. Nie jest możliwe zebranie i opisanie wszystkich wymagań na początku projektu !
2. Jakiegolwiek wymagania zostaną zebrane, na pewno się zmienią !
3. Zawsze będzie więcej do zrobienia, niż pozwalają czas i pieniądze !

Ale kierownictwo klienta potrzebuje i szuka w szacowaniu tego czego tam nie ma:

- Dokładnych przewidywań co do przyszłości: budżet i czas

Również w firmie wdrażającej trzeba zaplanować: ilu ludzi, czasu pieniędzy i innych zasobów będzie potrzebnych

Zauważmy, że należy przygotować dokładne oszacowania: w sytuacji niepewności !:

- Jeszcze niedokładnie opisanego systemu
- Często używając nowej albo nieprecyzyjnie określonej technologii
- Z zespołem różnych, często nieokreślonych ludzi
- W nieokreślonym nieznanym środowisku biznesowym
- Dla projektu, który rozpocznie się za 3,6 miesięcy albo za rok

Najważniejsze czynniki sukcesu klienta

W firmie, która kupuje i planuje wdrożyć oprogramowanie najważniejszym czynnikiem sukcesu jest oddelegowanie do wdrożenia osób, które:

- Bardzo dobrze znają funkcjonowanie danej firmy
- Mają odpowiedni dużo czasu
- Mogą podejmować decyzje
- Potrafią skutecznie zarządzać ludźmi

Kolejne czynniki sukcesu to:

- Zrobienie i zapłacenie za analizę przedwdrożeniową (ale odpowiednią)
- Podział na projekty trwające co najwyżej 6 miesięcy, dostarczające konkretna wartość dla klienta
- Jasna i bezbłędna koncepcja identyfikatorów: kodów: pracowników, studentów, produktów, materiałów, magazynów itd. ...

Problemy podczas wdrożenia

Ważne jest planowanie i harmonogramowanie prac. W tej fazie pojawia się szereg problemów, np. konieczność usunięcia błędów i wprowadzenia modyfikacji. **Z reguły, wykonawcy systemu nie mogą zarezerwować w pełni swojego czasu na prace związane z instalacją. Z drugiej strony, użytkownicy nie mogą zaniechać wykonywania przez nich bieżących prac.**

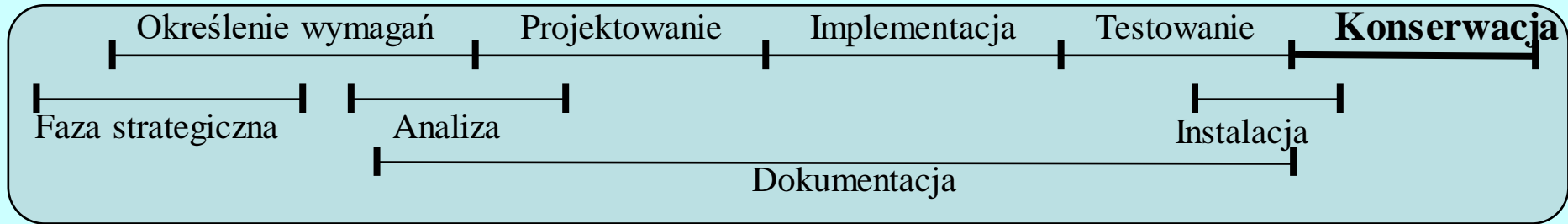
Szkolenie użytkowników: zaleca się, aby przeprowadzały je osoby, które bardzo dobrze znają dany obszar i były zaangażowane w określaniu wymagań (**tzw użytkownicy wiodący**).

Wypełnienie bazy danych jest często bardzo żmudnym procesem, wymagającym wprowadzenia danych z nośników papierowych. Niekiedy część danych jest w formie elektronicznej - wtedy z reguły potrzebne są specjalne programy konwersji. **Konwersja jest łatwiejsza, jeżeli znana jest specyfikacja struktury starej BD.**

Opór klienta przed zmianą sposobu pracy. Często użytkownicy systemu są to osoby po raz pierwszy stykający się z systemem (inni niż ci, którzy uczestniczyli w poprzednich fazach). Ważne jest uzyskanie ich akceptacji.

Konserwacja oprogramowania

ang. maintenance

Konserwacja oprogramowania polega na wprowadzeniu modyfikacji.

Używa się również terminów “pielęgnacja”, „wspieranie” oraz “utrzymanie”.

Istnieją trzy główne rodzaje wprowadzanych w oprogramowaniu modyfikacji:

- **Modyfikacje poprawiające:** polegają na usuwaniu z oprogramowania błędów popełnionych w fazach wymagań, analizy, projektowania i implementacji.
- **Modyfikacje ulepszające:** polegają na poprawie jakości oprogramowania.
- **Modyfikacje dostosowujące:** polegają na dostosowaniu oprogramowania do zmian zachodzących w wymaganiach użytkownika lub w środowisku komputerowym.

Modyfikacje ulepszające

- Poprawa wydajności pewnych funkcji
- Poprawa ergonomii interfejsu użytkownika
- Poprawa przejrzystości raportów
- Przeniesienie na nowy sprzęt, instalacja nowego oprogramowania systemowego czy bazy danych

Modyfikacje dostosowujące wynikają z:

- Zmian wymagań użytkowników
- Zmian przepisów prawnych dotyczących dziedziny problemu
- Zmian organizacyjnych po stronie klienta

Jeżeli modyfikacja dostosowująca wprowadza wiele zmian, lub złożoną zmianę, to jej realizacja powinna mieć charakter cyklu (minicyklu) wytwarzania oprogramowania tzn: analiza, projektowanie, kodowanie, testowanie.

Analiza potrzeb w modyfikacji dostosowującej

Analiza powinna uwzględniać:

- Powód zmiany (np. zmiany przepisów prawnych, rozszerzenie działalności)
- Znaczenie wprowadzenia zmiany dla użytkowników
- Koszt wprowadzenia zmiany
- Wpływ zmiany na poszczególne składowe systemu
- Wpływ zmiany na poszczególne składowe dokumentacji technicznej.

Dopiero po dokonaniu oceny zmiany podejmowana jest decyzja o jej ewentualnej realizacji. W przypadku bardzo dużych przedsięwzięć może zostać powołana w tym celu specjalna komisja.

Uwaga: nie należy wprowadzać każdej zmiany natychmiast. Zaleca się grupowanie zmian, których wykonanie prowadzi do nowej wersji systemu.

Koszty konserwacji oprogramowania

Pytanie:

Ile kosztuje konserwacja oprogramowania ?

Panuje przekonanie, aby niżej oceniać koszt konserwacji niż koszt wytworzenia oprogramowania. Koszty konserwacji są jednak często duże !
Niedocenywanie nakładów pracy na fazę konserwacji jest jedną z głównych przyczyn opóźnień przedsięwzięć programistycznych dot. konserwacji.

Obiektywne czynniki wpływające na koszty konserwacji oprogramowania:

- **Stabilność domeny (otoczenia) w którym pracuje system.** Zmiany zachodzące w przepisach prawnych, zmiany struktury organizacyjnej i sposobów działania po stronie klienta prowadzą do zmian wymagań wobec systemu.
- **Stabilność platformy sprzętowej i oprogramowania systemowego**
- **Czas użytkowania systemu.** Całkowite koszty konserwacji rosną, gdy system jest eksploatowany przez dłuższy czas.

Czynniki redukcji kosztów konserwacji (1)

1. Znajomość dziedziny problemu. Jeżeli analitycy pracujący nad systemem dobrze znają daną dziedzinę problemu, mają mniej trudności z właściwym zebraniem wymagań oraz budową oddającego rzeczywistość modelu.

2. Wysoka jakość modeli, w szczególności:
ich spójność, stopień powiązania składowych oraz przejrzystość.

3. Wysoka jakość dokumentacji technicznej.

Dokumentacja powinna:

- w pełni odpowiadać systemowi
- być wystarczająco szczegółowa
- być zgodna z przyjętymi w firmie standardami.

4. Stabilność personelu. Niezależnie od jakości dokumentacji, pewne aspekty systemu są znane tylko osobom bezpośrednio uczestniczącym w realizacji. Niekoniecznie muszą one same dokonywać modyfikacji, ale mogą istotnie wspomagać konsultacjami.

Czynniki redukcji kosztów konserwacji (2)

5. Środowisko implementacji. Zaawansowane środowisko implementacji sprzyja skróceniu czasu niezbędnego na wprowadzenie modyfikacji.

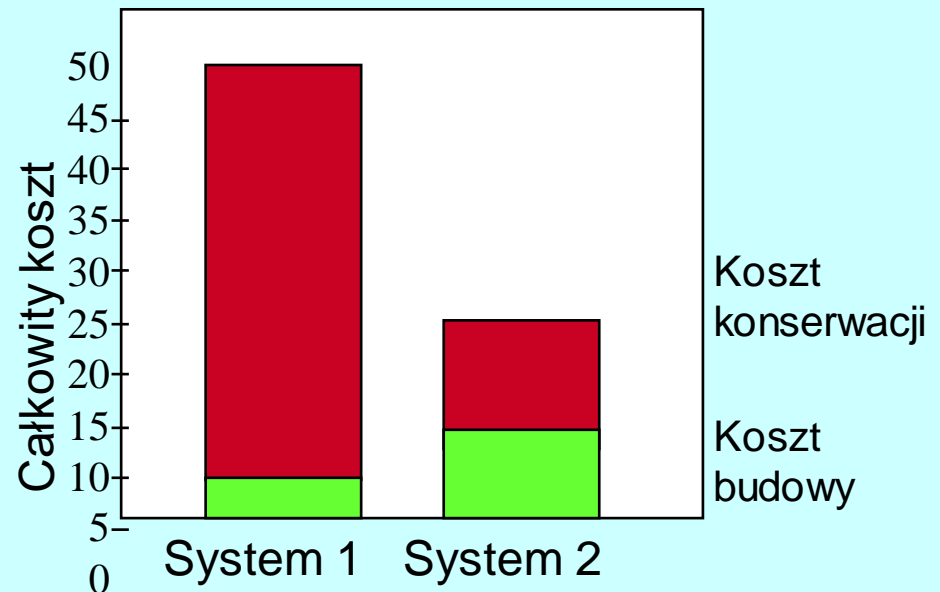
6. Niezawodność oprogramowania. Wysoka niezawodność oprogramowania przekazanego klientowi zmniejsza liczbę modyfikacji.

7. Inżynieria odwrotna. Pod tym pojęciem rozumie się odtwarzanie dokumentacji technicznej na podstawie istniejącego oprogramowania.

8. Zarządzanie wersjami.

GENERALNIE to

**9. „Rzetelne wytworzenie”
→ a to kosztuje**

Eksploatacja oprogramowania

Pytania:

1. Ile osób pracuje na Uniwersytecie Wr przy eksploatacji systemu USOS?
2. Ilu specjalistów zapewniających eksploatację IT pracuje w Instytucie ?
3. Ile osób pracuje w VOLVO IT w dziale maintenance i service ?
4. Ile kosztuje eksploatacja oprogramowania ?

Jednym z elementów eksploatacji oprogramowania jest omówiona powyżej

KONSERWACJA

Polega na wprowadzaniu zmian.

Pytanie

Dlaczego trzeba zarządzać eksploatacją ?

Eksploatacja oprogramowania - ITIL

Od lat 80 XX w zapewnienie korzystania ze sprzętu i oprogramowania jest traktowane jako dostarczanie/świadczenie usług informatycznych.

Dostarczanie/świadczenie usług może być zapewnione przez dział informatyki lub zewnętrzna firma. Na Uniwersytecie jest DUI – dział usług informatycznych.

W grupie VOLVO jest specjalna spółka – VOLVO IT.

ITIL (ang. *Information Technology Infrastructure Library*) - kodeks postępowania dla działów informatyki. Zbiór zaleceń, jak efektywnie i skutecznie oferować usługi informatyczne. Prace nad pierwszą wersją rozpoczęto w połowie lat 80 w Wielkiej Brytanii na zlecenie administracji rządowej.

Pierwsza książka "Help desk" ukazała się w 1989 roku.

W roku 2001 opublikowano drugą wersję biblioteki, opisaną w dwóch głównych publikacjach a w roku 2007 opublikowano wersję trzecią.

Źródło: Wikipedia

ITIL obejmuje m. in. takie działy jak:

- zarządzanie incydentami,
- zarządzanie problemami,
- zarządzanie zmianami.

Zarządzanie problemami - zgłaszanie problemów

Użytkownicy dokumentują problemy powstałe podczas działania systemu w specjalnym dokumencie **Zgłoszenie Problemu z Oprogramowaniem (ZPO)**.

Nie powinny to być problemy związane z brakiem wiedzy u użytkownika.

Każdy ZPO powinien zgłaszać dokładnie jeden problem.

Powinien zawierać:

- Nazwę elementu konfiguracji oprogramowania.
  - Wersję lub wydanie tego elementu.
  - Priorytet problemu w stosunku do innych problemów (priorytet ma dwa wymiary: **krytyczność** - na ile problem jest istotny dla funkcjonowania systemu, oraz **pilność** - maksymalny czas usunięcia problemu).
  - Opis problemu.
  - Opis środowiska operacyjnego.
  - Zalecane rozwiązanie problemu (o ile użytkownik jest w stanie określić).
  - Problemy mogą wynikać z wielu przyczyn: błędy w oprogramowaniu, brak funkcji, które okazały się istotne, ograniczenia, których nie uwzględniono lub które się pojawiły, zmiany w środowisku systemu.
- Stąd każdy ZPO powinien być oceniony odnośnie odpowiedzialności za problem (kto ma ponosić koszt).

Eksploatacja - zlecenie zmiany

ZPO jest analizowane przez producenta oprogramowania.

Może ono być odrzucone, mogą być podjęte negocjacje z klientem celem ustalenia warunków (np. finansowych, czasowych) wprowadzenia zmian, lub zgłoszenie może być zaakceptowane.

Po tych ustaleniach tworzony jest dokument **Zlecenie Zmiany w Oprogramowaniu (ZZO)** ang. crequest , który zawiera:

- Nazwę elementu konfiguracji oprogramowania.
- Wersję lub wydanie tego elementu.
- Wymagane zmiany.
- Priorytet zlecenia (krytyczność, pilność).
- Personel odpowiedzialny.
- Szacunkową datę początku, datę końca i pracochołność w osobo-dniach.

Jeżeli istnieje dokumentacja to ZZO powinien zawierać sekcje dotyczące:

- Zmian w dokumentach wymagań (użytkownika, na oprogramowanie)
- Zmian w dokumentach projektowych (sekcja dla każdego dokumentu)
- Zmian w dokumentach dotyczących zarządzania, testowania, zapewniania jakości.

Eksploatacja - ocena efektu zmian

ZZO jest realizowane przez wyznaczony personel. Nanoszone są zmiany do kodu i odpowiednich dokumentów opisujących oprogramowanie. Dokument **Raport z Modyfikacji Oprogramowania (RMO)** określa wszystkie zmiany w kodzie i w dokumentach. Zmiany są oceniane; ocenie podlegają następujące aspekty:

- **Wydajność** (szybkość) oprogramowania
- **Zużycie zasobów** (pamięci dyskowej, czasu procesora, pamięci operacyjnej).
- **Stopień powiązania** elementów systemu (kohezji).
- **Niezależność zmienianego elementu** (od pozostałych elementów oprogramowania).
- **Złożoność** (na ile została zwiększona).
- **Spójność** (odstępstwa od reguły spójności, np. interfejsów użytkownika).
- **Przenaszalność** (czy oprogramowanie będzie działać na innej platformie).
- **Niezawodność** (czy zmiana mogła spowodować jej obniżenie).
- **Podatność na konserwację** (inaczej pielęgnacyjność - czy nie została obniżona. Oceniane są wszelkie ewentualne odstępstwa od przyjętych standardów.)
- **Bezpieczeństwo** (czy zmiana nie tworzy zagrożenia dla biznesu klienta)
- **Ochrona** (czy zmiana nie powoduje wyłomów w ochronie systemu).

Kluczowe czynniki sukcesu

- Wysoka jakość definicji wymagań, modelu i projektu
- Dobra znajomość środowiska implementacji
- Właściwa motywacja pracowników
- Właściwe oszacowanie kosztów konserwacji

Podstawowy rezultat:

poprawiony kod, projekt, model i specyfikacja wymagań.

INŻYNIERIA OPROGRAMOWANIA

Dziękuję za uwagę